

Brusselse kunstbibliotheken bezocht 15 april 2008 – OKBV

Het Overleg Kunstbibliotheken Vlaanderen (OKBV) streeft ernaar kunst- en museumbibliothecarissen regelmatig bij elkaar te brengen. Op 15 april 2008 bezochten 15 deelnemers enkele bibliotheken van federale instellingen op zoek naar de troeven van die status. Brussel was de plaats van afspraak.

OKBV zet minstens een keer per jaar een studiereis op de kalender. De voorbije jaren ging het langs verschillende Vlaamse steden, Amsterdam, Londen en ... Wallonië. Ook enkele Brusselse bibliotheken stonden al op het programma. Voor bibliothecarissen van federale instellingen is het echter niet evident om deel te nemen aan een Commissie met 'Vlaanderen' in haar naam. Hun onderlinge samenwerking neemt wel toe. Een van de resultaten is de gemeenschappelijke online catalogus (*zie artikel p. 53*). Maar zijn er nog meer vormen van samenwerking onderling? Of maakt het vele werk op de eigen werkvloer dit bijna onhaalbaar?

Onze nieuwsgierigheid was gewekt en de keuze voor de federale instellingen met 'kunstige inslag' in Brussel als bestemming, was vlug gemaakt. Op de agenda: het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium (KIK), de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG), het Muziekinstrumentenmuseum (MIM) en de afdeling Chalcografie van de Koninklijke Bibliotheek (KBR).

Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium

De deelnemers verzamelen in het Koninklijk Instituut voor het Kunstpatrimonium in het Jubelpark. Christina Ceulemans ontvangt ons met koffie én een uitgebreide presentatie. Het KIK ontstond in 1948 uit de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis en heeft drie departementen: Documentatie, Laboratorium en Conservatie-Restauratie. De geschiedenis van het KIK valt samen met die van de topkunstwerken die er zijn behandeld, zoals het Lam Gods van de gebroeders Van Eyck, of het schrijn van Sint-Remaclus uit Stavelot.

Als bibliothecarissen zijn we vooral gefocust op het departement Documentatie. Dat bevat naast een kunstbibliotheek vooral ook de bekende fototheek. Ze startte destijds met het fotoarchief van de KMKG. Sindsdien zijn honderdduizenden foto's gemaakt en verzameld. Van alle negatieven (dus niet enkel van een object dat wordt gefotografeerd) worden steekkaarten opgemaakt. Sinds de jaren 1990 voeren de medewerkers deze gegevens in Adlib in. Tijdsdruk en personeelstekort – het aanwezige publiek welgekend – verhinderen echter de systematische omzetting van de oude steekkaartcatalogus naar de elektronische databank. Het federale karakter van het KIK maakt dat instellingen en verenigingen uit het hele land kunstwerken kunnen laten onderzoeken en restaureren en omgekeerd krijgt het KIK zo de kans om alle kunstwerken in België te leren kennen. Een voordeel zonder weerga voor een instelling met internationale uitstraling.

Een kleiner federaal kantje komt tot uiting in de catalogus: kunstwerken bewaard in Vlaanderen worden in het Nederlands beschreven, kunstwerken uit Wallonië in het Frans. Voor werken in Brussel hangt het van de invoerder af. De thesaurus is wel al grotendeels tweetalig.

Na de toelichting volgt een wandeling door de instelling. De fototheek verhuisde recent naar de kelder, waardoor de bibliotheek zal kunnen uitbreiden. We sluiten af met wat grasduinen in de Adlib-database van de fototheek. Dit kan ook online, met een snelkoppeling van op het startscherm van de website, een perfect voorbeeld van de vele extra eisen waarmee een federale instelling wordt geconfronteerd: de informatie moet worden aangeboden

Veronique DE BOI
OKBV-secretaris van mei
2005 tot medio 2008

in het Nederlands, het Frans en het Duits. De internationale uitstraling van het KIK maakt het wenselijk dat alle informatie ook in het Engels beschikbaar is. Het omzetten van de databank naar de nieuwe website is een zeer omslachtig werk. In de tijd tussen ons bezoek en dit verslag blijkt dit gerealiseerd en is de website vernieuwd en vlotter toegankelijk. De catalogus van de bibliotheek is beschikbaar via www.bib.belgium.be, de gemeenschappelijke portal waar we later die dag nog een toelichting bij krijgen.

Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis – Bibliotheek Egypte

De groep trekt vervolgens naar de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. Een toelichting bij de volledige bibliotheek zou minstens een dag tijd vergen. In overleg met bibliothecaris Wouter Claes kiezen we voor de bibliotheek Egypte.

Wouter ontvangt ons in de Bibliothèque des savants, waar ook de Egyptologische vereniging vergadert. Bij het betreden van het lokaal krijg je het gevoel dat Jean Capart elk moment zelf zal binnenstappen. Als grondlegger van de egyptologie in België schonk hij in de eerste helft van de 20ste eeuw zijn persoonlijke bibliotheek aan het museum – waar hij conservator was – met als voorwaarde dat de bibliotheek exhaustiviteit moest nastreven door aankoop van oudere en de meest recente publicaties, en van reeksen en tijdschriften. Dit principe wordt een eeuw later nog steeds gehanteerd. De financiering wordt mee mogelijk gemaakt door het Egyptologisch Genootschap Koningin Elisabeth en zorgt ervoor dat deze bibliotheek in haar categorie tot de top vijf in de wereld behoort. Daarnaast treedt het Genootschap op als uitgever waardoor ruilovereenkomsten mogelijk zijn.

Net zoals het KIK worstelt ook de bibliotheek van de KMG met personeelstekort, wat vooral problemen schept bij het automatiseren van de collectie.

Enkele topstukken uit de collectie zijn de beschrijving van Egypte met de befaamde schetsen van David Roberts, alsook werk van fotograaf Maxime Du Camp, waarbij telkens het reisverhaal zelf van grote waarde is als bron van informatie. De bibliotheek beschikt ook over een manuscript van *Voyage en Égypte de Joost van Ghistele, 1482-1483* waarin de auteur de Nijl met de Schelde vergelijkt ...

Muziekinstrumentenmuseum

Na de middag gaan we naar het Muziekinstrumentenmuseum. Bibliothecaris en OKBV-bestuurslid Claire Chantrenne geeft eerst een demonstratie van www.bib.belgium.be. Deze portaalsite maakt het mogelijk de catalogi te doorzoeken van de federale wetenschappelijke instellingen, ministeries, het Filmarchief en de Plantentuin. Je kunt surfen naar de webpagina's van alle bibliotheken, maar ook meteen – en sinds kort met Aquabrowser Library – opzoeken doen in alle catalogi tegelijk.

De gezamenlijke catalogus op de portal wordt vier keer per jaar geüpdated met de aanvullingen die de bibliotheken in hun catalogi hebben toegevoegd. Voor heel wat bibliotheken is de portal een goede manier om hun collectie ter beschikking te stellen voor het grote publiek. Sommigen doen dat ook op de eigen website, zoals de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België. Voor een instelling als het MIM echter, waar je de geautomatiseerde collectie wel ter plaatse kunt consulteren maar nog niet via internet, is dit een goede oplossing.

In het MIM vind je boeken over muziek maar geen partituren. Het museum groeide uit het Koninklijk Conservatorium, met als doel instrumenten aan de studenten te tonen. De eerste conservator Mahillon beschreef in de allereerste catalogus van het museum al 3.300

instrumenten. Dit naslagwerk wordt nog steeds heel vaak geconsulteerd. In 2008 heeft het museum al meer dan 7.000 instrumenten die nu in een automatische database worden beschreven; er komt geen papieren catalogus meer.

Onder het publiek van de MIM-bibliotheek bevinden zich instrumentenbouwers maar ook wetenschappers, studenten en gidsen. Net zoals het KIK en de KMKG in het Jubelpark, heeft het MIM nog een grote collectie boeken in opslag die nog niet elektronisch is ontsloten.

Koninklijke Bibliotheek – afdeling Chalcografie

Na wat zoeken naar de juiste ingang (in de Museumstraat) en voorzichtig twee verdiepingen af te dalen, ontmoeten we onze gastvrouw, mevrouw Baerth. De Chalcografie is een vrij onbekende afdeling van de Koninklijke Bibliotheek, die ongeveer 7.500 gegraveerde platen bezit. Van een heel aantal worden ter plaatse afdrucken gemaakt. Deskundige medewerkers demonstreren verschillende technieken om dat te doen. Het is een feest voor het oog om deze mensen met zoveel precisie dit werk te zien uitvoeren en hun enthousiaste toelichting te krijgen.

In de collectie zitten stukken van Galle en Harrewijn, maar men doet ook moeite om platen te verwerven van actuele kunstenaars. Het federale karakter van de afdeling maakt dat ze kunstenaars in het hele land kunnen aanspreken. Die weten dat hun werk onder de aandacht van een ruim publiek kan komen.

Klanten kunnen voor de producten van hun werk terecht in enkele museumshops en in de winkel ter plaatse, en kunnen voor een heel betaalbare prijs ook zelf een plaat kiezen en een afdruk bestellen (al worden heel wat collectiestukken vanwege hun precieze toestand niet meer gebruikt).

Besluit

Dankzij hun omvang en hun vaak lange geschiedenis beschikken de bezochte bibliotheken over rijke collecties én serieuze ervaring. Net dankzij hun federale karakter vormen zij op internationaal vlak een duidelijker aanspreekpunt dan kleine instellingen in Vlaanderen dat vaak zijn. Omgekeerd kunnen deze instellingen ook voordeel halen uit een meer regelmatig contact met de spelers op regionaal vlak.

Bij OKBV staat de bevordering van het onderlinge contact tussen kunst- en museumbibliothecarissen hoog aangeschreven. Hierbij wenst OKBV geen onderscheid te maken tussen de overheden waarvan een instelling afhankelijk is. De bezoeken bij de federale bibliotheken zullen hopelijk een gelegenheid zijn om de contacten met deze instellingen te hernieuwen, om uiteindelijk van elkaars deskundigheid te leren en te genieten.